

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 4.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

НЕШТО О НАШОЈ УМЕТНОСТИ.

Добро васпитани народи, као и појединци, у стању су само да у животу послуже корисно оним узвишеним, општим, и непоколебљивим основима морала на којима друштво од искони, почива. Само код добро васпитаних народа, у стању су да процветају оне племените биљке, које ми називамо грађанским врлинама. Дух тако васпитаног народа то је садник, који оплемењава и утврђује темељ правој просвети и правоме напретку. Физичка крепост, ученост, то су повољни услови за живот и напредак друштва, али снажан или учен човек, ако није и добро васпитан, није ништа друго, него опасан члан породице, који не преза да на олтар својих страсти, својих уживања, жртвује и главу свога рођеног оца. И баш те прилике чине, да је он сто пута опаснији. У њему је угушена свака искра морала, саучешћа према бедноме, љубави према породици и отаџбини, наклоност к општој љубави, коју само васпитање усађује у душу човекову. Тежња, да годимо само себи, телу своме, природна је и често неодољиво силна код свакога, и та тежња, да није васпитања, које је сузбија у разумне границе утврђене моралом друштвеним, одвели би нас најзад у царство опште анархије. Како је божански узвишен суморни Брут, који у племенитој строгости за одржањем друштвеног поретка, осуђује своју рођену децу на ужасну смрт — и тиме спасава отаџбину своју од пропасти! Заслепљени величанством тога догађаја нама и не пада на ум, да завиримо у душу тога човека у оном тренутку, кад он, у кругу ужаснутих претора, потписује смртну пресуду деци својој... А какав би ужас тек тамо застали? У томе и лежи цео племенити смисао његовог поступка, који га уздиже до самога божанства. То је последица доброг васпи-

тања: он је тиме жртвовао за љубав мира и реда друштвеног нешто више ед свога живота. Он је угушио у себи глас природе, пред гласом савести своје. Такав је и Карађорђе, који свога очуха убија само да предупреди издајство народа и отаџбине. Пред овим величанственим доказима грађанских врлина ми стојимо поражени као пред каквом страховитом али дивном појавом небесном.

Што, у овом погледу, вреди за поједине, вреди и за читаве народе. Љуто завађени и искрвављени у међусобним борбама за превласт, — мире се Шпартанци и Атињани пред појавом страшнога персијског деспота. Наступа крвава, но величанствена војна, у којој шаке одважних савезника поражавају непријатеља на суву и мору. Његове војске, потучене, повлаче се са бојних пољана, а његова огромна флота разорена тоне... Одкуда то: да тако две малене државице узму бојну превалу над догле непобедљивом, многобројном и урђеном војском персијском? Отуда: што је сваки савезнички војник био проникнут истинитом љубављу према својој држави и друштву своме. У њему је била пробуђена свест народна; отуда што њега нису уводиле у борбу нечисте и неморалне тежње за пљачком, насилљем, за телесним уживањем. Он је оружјем бранио друштвена морална начела, која учинише да сваки од њих постаде непобедиви град пред непријатељем.

Могли бисмо навести много примера из живота појединих људи и народа, који ову истину потврђују, али како је та истина и сушине добро позната свакоме, то се задовољавамо само тиме, што је овом приликом напомињемо само. Дух општег васпитања ваља удешавати, дакле, тако, како ће он оспособити масу народа, да поступке своје удешава тако, како би савлађивала са

стојничком смишљеношћу и мирноћом, све пре-преке и кризе, које потичу из прилика унутарњих или спољних. Пренебрегнути овај задатак значи ни мање ни више, него извршити издајство према народу; значи ставити се према њему као Јуда према Христу. Јуде су у стању да пољупцима издаду сина Божјег. Ласкати страстима масе и појединаца; бити индиферентан према овом питању у најмању руку, или је, дакле, подло, или бесавесно.

Међу осталим средствима, које служе васпитању, стоји, без сумње, и лепа књижевност. Вешто и духовито написана прича или песма утиче на вас тако, да и неосетно унос и утврђује у души нашој оне моралне истине, које оне у себи садрже. Напајајући се њима од раног детињства, ми се и нехотице посвећујемо тим узвишеним тежњама. За Александора великог прича се, да је за себе дао израдити ску-

поцено песме Омирове и носио их је собом у златном ковчугу и по својим раскошним палатама царским и по бојним шаторима својим од средиземног мора до жарке Индије. Филип Вишњић распаљивао је борце у току саме борбе, под кишом непријатељске танади, певајући им уз гусле дела неумрлих јунака из прошлости наше. Из ова два примера јасно се види, шта је појезица, односно уметност, у стању да уради на делу васпитања општег. Наука нас упознаје са фактима и начинима како да та факта корисно употребимо за живот наш, — али васпитање је први услов, да се од њих не чини злоупотреба у животу. Није, дакле, све једно за дотично друштво: хоће ли се добро израђено оружје налазити у рукама каквог разбојника или племенито васпитаног човека.

(Свршиће се.)

И С Т И Ц И

(„Сађурица и Шубара“, награђена шаљива игра у 4 чина, с певањем и играњем, од Илје Округића-Сремца.)

Давана је 31. децембра о. г. на потпуно задовољство и гледалачке публике и — критике. Дobar драмски створ, са једром садржином, провејаван здравим хумором, снабдевен нужним и занимљивим епизодама даје се увек гледати. Тачно обележени и доследно изведени карактери, природне, местимце и идилске ситуације чине овај комад увек занимљивим. Па и ако изгледа да строге тенденције баш и нема, као да хоће само да забави ипак неосетно пружа час по поуку да је ружно бити грабљив; притворан, непоштен и да за таким ружним узастојце и достојна казна иде, а к'о из шале пружа се и награда добром делу. Није — ли Пантелија био близу погинути, да изгуби свуколику муку свога четр'естогодишњег слепарења зато, што се није задовољно само катаниним талиром, него је у грабљивости својој хтео на непоштен начин и дукат. А с друге стране није ли Мита катана могао бити стоструко награђен за милосрђе своје, није ли за талир могао имати пуну сађуру талира и дуката а за дукат пуну шубару: не би — ли се тиме испуниле и речи придики оца

Онуфрија. И тако то иде све просто, безазлено. Заплеће се и расплеће се. Свежином задахнуто одржава све једнако запету пажњу гледаочеву и подржава непрестано задовољство му.

Све улоге су добро одигране, ал' особито главније. Добриновић као Панта био је изврстан, дивно је и отпевао ону народну песму, природно је потенцованом мимиком исказао своју лакому жалост, кад му однесе катана сађуру — једном речи био је изврстан. Али нас је тек Лукић задивно својим извреним приказивањем слепца Арсенија. И маска и приказ ваљали су му. Гледајући њега сећамо се свих наших уметника у тој улози од Лазе Телечког до данас, све му је било на свом месту, све промишљено, из свега се видела — савршена студија. Тог се вечера видело јасно како уметност дејствује на човека: ту се износе типови најнижег слоја друштвеног, ту су одрпанице, ту шарене закрпе, ту се ждере ракија, ту је тезмање и гурање, ту су погрде и свађа, ту је манифестовање много чега из олоша: па како су нама приказала два уметника наша све то тако лепо, тако уљудно, да нам није огавно било гледати оне ниске призоре, него смо напротив баш уживали, а како се гађмо и на мањем чему ниском, кад

се претерује у изразу и представи. Евала Добриновићу, евала Љукићу. Ј. Весићева била је добра Милка, прилично је и певала; овом приликом, па и иначе, види се да је напредовала и за ову годину; само напред! Душановић, Николић, Тодосић и Бакаловић били су добри, Васиљевић је био добар, ал' од њега ми хоћемо још више да тражимо. И остали су играли на задовољство, и публике и пречасног господина псеца, коме са старачког лица читасмо младићким жаром исказане изразе задовољства, поживи нам га Боже!

Било би што шта да се опажа уопште на редитељство, ал' овога вечера само ћемо замесити оманци, што је Мита катана са рапорта без сабље дошао као и изговарање Каралампија место Каралампија. Та то је познато па и редитељству мора бити знано, да је свети Харалампиа заветни светац у Пригу, јер је у страшној оној куги тога дана — последња жртва пала у лицу једне девојке.

Још једно. Каса тога вечера није имала штете, а била би посета још већа да је „народ“ раније био дознао да ће бити „предетава за народ са обањеним ценама“, кад се то учини, тврдо се надамо, да ће и посета јача бити.

Ј.

СИТНИЦЕ.

(Треба ли новинари да се жене?) На то питање одговориле су неке енглеске новине овако: „Новинари се не смеју женити, јер је њихов позив велики, узвишен и племенит, те су толико заузети послом, да им не преостаје ни мало времена, које би могли посветити жени и породици. Новинари су изабраници идеје, мученици духа, јуначке душе, које морају бити вазда јаке, а то могу бити саме онда, ако су слободни — и ако се могу бавити само позивом, коме су се посветили.“

(Оригинална понуда за женидбу.) Нека глумица у Лондону добила је од неког богатог Американца ову понуду за женидбу: „Драга госпођице; Видио сам вашу слику у неким новинама. Лепа је, веома лепа! Ако сте такви, као што вас тамо насликаше, вољан сам узети вас за жену, а ви се томе не ћете сигурно зачудити. Таквом носићу, таквим устањима, таквим очима, таквој коси — ма да је можда и лажна — не може нико одолети. И за то вас

љубим. Зову вас госпођицом. Према томе може бити да сте и неудата. Код глумица то се никад поуздано не зна, а често и оне саме то не знају. Ал' ако сте удате, послаћу вам новаца, да подигнете парницу за развод брака. Ја сам, да знате, веома богат, па ћу вам дати новаца колико год устребате. Примите ли моју понуду, а не бисте били онакви, какву вас ја себи представљам, приправан сам платити вам 50,000 долара за ваш труд.“ Писмо је то, што је чудновато за позоришне прилике у Лондону, изложено било сваком на углед у позоришном ходнику.

(Боже, зар не знаш да се циганин шали). Некакав циганин опазивши много пчела, зажели, да и он има коју. Похита дома и посаветује се са женом. Одреди обоје, да ако нађу пчелу, восак ће дати у цркву, а мед с децом појести. Циганин пође у планину и рекне: „Боже, дај ми, да нађем пчелу: восак ћу у цркву, а мед мени.“ Скитао и лутао по планини. Најпосле нађе пчелу на једној букви. Тад стане да се одмори и рекне: „Ах, Боже, лепо ли сам ти слагао! Мед ћу изести с децом, а восак продати и попити.“ Мало после затим пошпе се на букву, да је сече; пчеле се узнемире, он се почне бранити, стане с једном ногом на слабу грану, грана се скрха и циганин на земљу под букву. Тешко се озледи и у смртном страху помисли, да га је Бог покарао, те рекне: „Боже, зар не знаш, да се циганин ашли?!“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Недељни ред представа.)

У уторак 9. (21.) јануара први пут: „Женска влада“. Са 100 дуката награђена шаљива игра у 3 чина, написао Е. Сиглигети, но-србио Љубомир Лотић.

У четвртак 11. (23.) јануара: „Досадан свет“. Шаљива игра у 3 чина, написао Е. Паљрон, с француског превео М. Р. Поповић.

У суботу 13. (25.) јануара: „За круну“. Драма у 5 чинова, написао Франсоа Копе, с француског превео Д. Ђокић.

У уторак 16. (28.) јануара први пут: „Булинаруви“. Комедија — водвиљ у 3 чина, написали Морис Ордоно, Албен Валабрег и Анри Керул, превела с француског Станка Ђ. Глишићева.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

12

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

9. Представа.   У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.   Ван претплате.

▶ ПРЕДСТАВА С ОБАЉЕНИМ ЦЕНАМА. ◀

У Новоме Саду, у недељу 7. (19.) јануара 1896:

РАЗБОЈНИЦИ.

Драма у 5 чинова, од Ф. Шилера, превели Ж. А. Шокорац и М. В. Вујић. — Редитељ: Лукић.

ОСОБЕ:

Максимилијан Мор, гроф вла- далац — — — — — Лукић. Карло } његови синови — — — — — Г. М. Стојковић. Фрања } — — — — — Николић. Амалија Еделдрајхова, грофова нећака — — — — — С. Бакаловићка. Херман, син неког властелина Марковић. Шнигелберг } млади раскошници Спасић. Швајцер } што се одмећу у } разбојнике Душановић.	}	Грим Ролер Рацман Козински Калуђер — — — — — Данило, стари слуга грофа Мора — — — — —	}	млади раскошници што се одмећу у разбојнике —	Стефановић. Илић. Миловановић. Тодосић. Бакаловић. Филлиповић.
---	---	---	---	---	---

Више разбојника. — Збива се у Немачкој.

Г. М. Стојковић у улози Карла Мора као гост.

У уторак 9. (21.) јануара први пут: „**Женска влада.**“ Са 100 дуката награђена шаљива игра у 3 чина. написао Е. Сиглигети, посрбио Љубомир Лотић.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру и у I. спрату: 4 фор. — Седиште у паркету у I. и II. реду: 80 н. — Седиште у паркету: у III. IV. V. VI. реду: 60 н. — Седиште у VII—XII. реду 40 н. — Седиште на балкону у I. реду: 80 н. — Седиште на балкону у II. реду: 60 нов. — Седиште на балкону у III. IV. реду: 40 нов. — Седиште на галерији у I. реду: 40 нов. — У II. реду 30 нов. — Стајање: 40 н. — Стајање на I. галерији: 30 н. — Стајање на II. галерији 20 н.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижари браће М. Поповића најдуже до 11 сати пре подне.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—5 сахата после подне у позоришту и после на каси.

Почетак тачно у 7, свршетак у 10 сахата.